

III Rzeczpospolita - konstytucyjne zasady ustrojowe

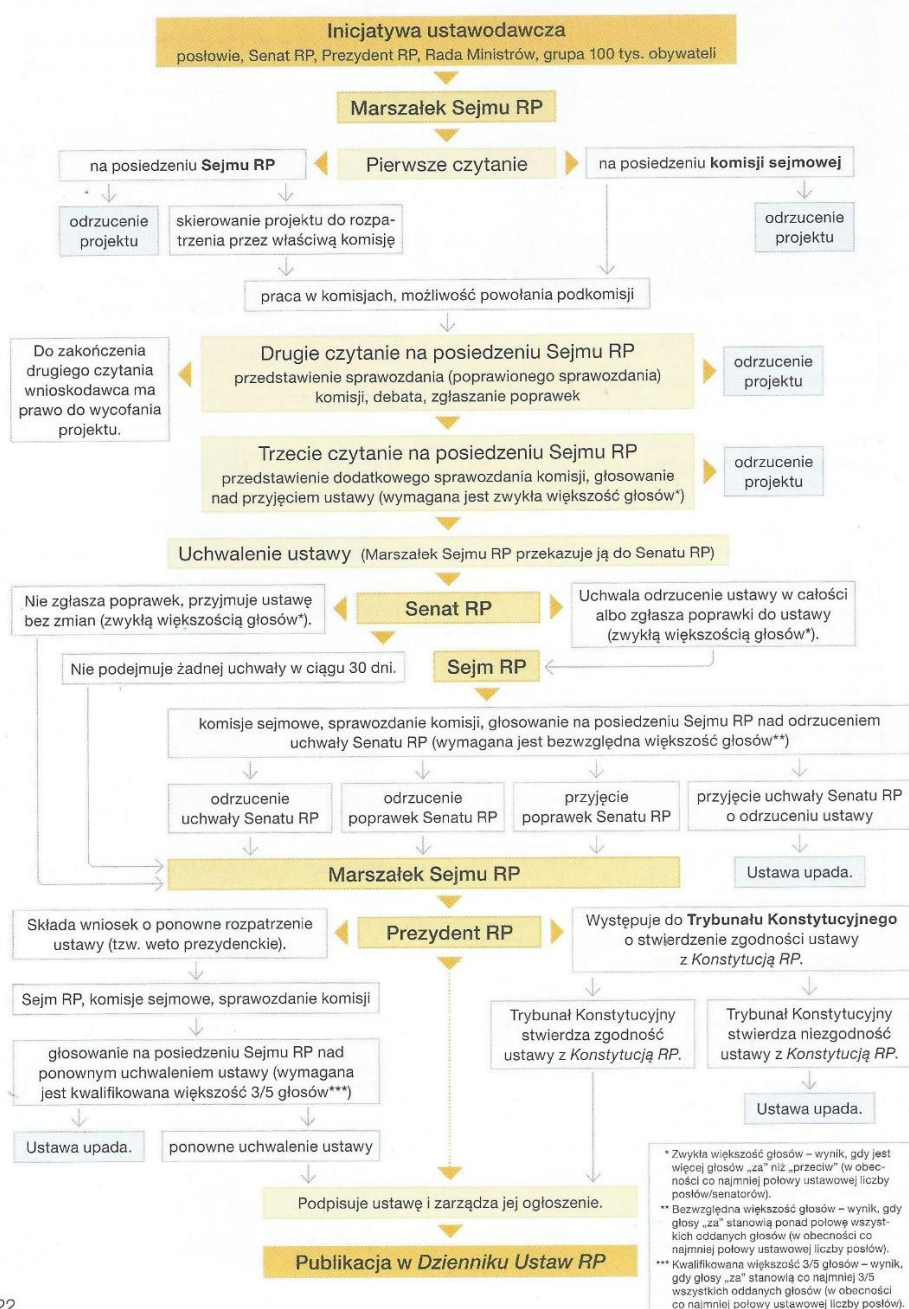
- a) **Konstytucja uchwalona 2 kwietnia 1997 r**
- b) **Preambuła** to uroczysty wstęp wyjaśniający cele, zasady i motywy Konstytucji
- c) **5 zasad państwa demokratycznego**: państwo prawa, suwerenność ludu (narodu), przedstawicielstwa lub reprezentacji, podziału władzy, pluralizmu politycznego
- d) **3 wolności obywatela**: wolność słowa, sumienia i religii, zgromadzeń
3 prawa obywatela: prawo do życia, do nauki, do nietykalności i wolności osobistej
- e) **Obowiązki obywatela**: wierność i troska o dobro narodu i społeczeństwa, przestrzeganie prawa RP, ponoszenie ciężarów i świadczeń na rzecz państwa, obrona Ojczyzny, dbanie o stan środowiska naturalnego
- f) **Trójpodział władzy**: władza ustawodawcza (Sejm, Senat), wykonawcza (Prezydent, Rada Ministrów), sądownicza (sądy i trybunały).

Konstytucyjne zasady ustrojowe – tryb ustawodawczy

- a) Szymon Hołownia – **Marszałek Sejmu**, Małgorzata Kidawa-Błońska – **Marszałek Senatu**
- b) **Ustawa** – akt prawny o charakterze ogólnym, powszechnie obowiązujący, uchwalony przez parlament i podpisywany przez prezydenta
Uchwała – akt woli ciała kolegialnego; jego treścią może być zajęcie stanowiska w określonej sprawie
- c) **Proces legislacyjny**:
  - Inicjatywa ustawodawcza: posłowie (min. 15 lub komisja sejmowa), Senat, Prezydent RP, Rada Ministrów (rząd), grupa 100 tys. obywateli
  - Projekt trafia do Marszałka Sejmu, później do odpowiedniej komisji/Sejmu na pierwsze czytanie
  - Projekt ustawy w Sejmie ma 3 czytania, głosowanie (większość głosów)
  - Ustawa trafia do Senatu
  - Senat może przyjąć ustawę bez zmian, odrzucić ustawę (bezwzględną większością głosów) lub zgłosić poprawki. Jeżeli nie podejmie żadnego działania w ciągu 30 dni, uznaje się, że przyjął ustawę bez zastrzeżeń
  - Jeżeli Senat przyjmuje ustawę w całości to ustawa trafia do Prezydenta, w przeciwnym razie ustawa wraca do Sejmu

- Prezydent może podpisać ustawę, zwrócić ustawę do Sejmu z wnioskiem o ponowne rozpatrzenie (prawo weta) lub zgłosić ustawę do Trybunału Konstytucyjnego (sprawdzenie zgodności z Konstytucją)
- Sejm rozpatruje ustawę ponownie, ale może też odrzucić weto Prezydenta większością 3/5 głosów,
- Jeśli Sejm nie odrzuci weta Prezydenta to ustawa jest odrzucana całkowicie
- Jeśli TK stwierdzi, że ustawa jest zgodna z Konstytucją to prezydent podpisuje ustawę i zarządza jej ogłoszenie => publikacja w Dzienniku Ustaw RP

■ Procedura ustawodawcza 🇵🇱 Konstytucja RP: art. 118–123

Hierarchia źródeł prawa

- a) Konstytucja RP
- b) umowy międzynarodowe ratyfikowane za zgodą wyrażoną w ustawie
- c) ustawy
- d) umowy międzynarodowe ratyfikowane bez uprzedniej zgody wyrażonej w ustawie
- e) rozporządzenia
- f) akty prawa miejscowego (na obszarze działania organów, które je ustanowiły)

Rzeczpospolita samorządna

- a) **Zasada:**
  - **Samorządności** oznacza, że mieszkańcy mogą sami decydować o sprawach lokalnych przez swoje organy
  - **Decentralizacji** polega na przenoszeniu części zadań z władzy centralnej na samorządy, by lepiej odpowiadały na lokalne potrzeby
  - **Subsydiarności** mówi, że państwo działa tylko wtedy, gdy samorząd nie jest w stanie samodzielnie rozwiązać problemu
- b) **Trzy stopnie podziału:** gmina, powiat, województwo. Nie są one hierarchiczne – każdy poziom ma własne zadania i kompetencje, a nie podlega „wyżej” leżącemu szczeblowi
- c) **Kadencja trwa 5 lat.** Nie ma ograniczenia liczby kadencji z rzędu, czyli osoby pełniące jednoosobowe urzędy wykonawcze (np. wójt, burmistrz, prezydent miasta) mogą być wybierane nieograniczoną liczbę razy
- d) **Kompetencje organów stanowiących** samorządu terytorialnego
  - **Organy stanowiące:**
    - **rada gminy / rada powiatu / sejmik województwa** – uchwalają lokalne akty prawne (uchwały), budżet, strategię rozwoju i kontrolują działania organów wykonawczych
  - **Organy wykonawcze**
    - **Gmina:** wójt, burmistrz, prezydent miasta (wybierany w wyborach) – zarządzają bieżącymi sprawami gminy, realizują uchwały rady, prowadzą administrację
    - **Powiat:** zarząd powiatu ze starostą (wybierany przez radę powiatu) – wykonuje zadania powiatu, kieruje administracją powiatową, realizuje uchwały rady powiatu
    - **Województwo:** zarząd województwa z marszałkiem (wybierany przez sejmik) – zarządza sprawami województwa, wykonuje

uchwały sejmiku, odpowiada za rozwój regionalny i administrację wojewódzką

e) Zadania jednostek samorządowych

- **Obszary zadań samorządu:** infrastruktura społeczna, infrastruktura techniczna, ład przestrzenny i ekologiczny, ochrona i bezpieczeństwo publiczne

Infrastruktura drogowa:

- **Gmina** – utrzymanie dróg gminnych, mostów lokalnych, chodników i placów
- **Powiat** – budowa i utrzymanie dróg powiatowych, mostów powiatowych, nadzór nad ruchem lokalnym
- **Województwo** – budowa i utrzymanie dróg wojewódzkich, organizacja transportu publicznego na poziomie województwa

Edukacja:

- **Gmina** – przedszkola, szkoły podstawowe, utrzymanie bibliotek i domów kultury
- **Powiat** – szkoły ponadpodstawowe, specjalne placówki edukacyjne, poradnie psychologiczno-pedagogiczne
- **Województwo** – szkoły wyższe, szkoły zawodowe i średnie o znaczeniu regionalnym, nadzór nad nauczycielami i specjalistami

f) Źródła dochodów:

- dochody **własne** (np. podatki lokalne, opłaty skarbowe)
- **subwencja ogólna** z budżetu państwa
- **dotacje celowe** przeznaczone na konkretne zadania